

**ГРОТЕСКАТА КАТО „АНТИКОХЕЗИВНА“ КОХЕРЕНЦИЯ
(ВЪРХУ МАТЕРИАЛ ОТ ТВОРЧЕСТВОТО
НА ВИТОЛД ГОМБРОВИЧ)**

Димитрина Хамзе
Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

**THE GROTESQUE AS AN „ANTICOHESIVE“ COHERENCE
(BASED ON EXCERPTS FROM THE WORKS OF VITOLD
GOMBROVICH)**

Dimitrina Hamze
Paisii Hilendarski University of Plovdiv

This article examines the concept of coherence as a constituting grotesque category of philosophical and aesthetic origin, which weaves a network of co-referential links, triggering an alternate, translatorial and transcendent sense continuum. Moving against the flow of cohesion, the coherent grotesque structure compensates the identifying flaw of the character, preserves the individual from the pressure of the Form and grants him a fruitful and harmonizing communication.

Key words: grotesque, language, cohesion, coherence, sense, communication, discourse, Form, sublimation

1. Кохезия и кохеренция – „родство по избор“

Кохезията е стандартната, знаково експлицирана връзка между езиковите единици, която получава своя „атестат“ от граматичната уредба на езика. Понятия, свързани предимно със синтаксиса, като акомодация, съчетаемост и пр., са индексите на категорията. В качеството ѝ на синтагматична, пропозиционална и референциална даденост, тя предопределя и осъществява каноничните езикови връзки, които служат за жалонни ориентири в мисловно-граматическото пространство на продуктора.

Симптоматиката на текста обаче се дължи предимно на кохеренцията. Тя представлява онази дискретна и неуловима вътрешно-смыслева съгласуваност на елементите в текстуалното пространство,

която ги увлича в синхронен ритъм, най-често в разрез с правилата за кохезивна съчетаемост. Кохезията и кохеренцията, разбира се, не се изключват взаимно, а се допълват и с „обща усилия“ допринасят за семантично-синтактичната консолидация на текста, но за смислово-естетическата (що се отнася до художествената литература) значимост на даден текст цялата отговорност носи кохеренцията, и то предимно за сметка на кохезията.

Кохезията полага комуникативната база за междуличностното взаимодействие, а кохеренцията набелязва (проектира) смисловата перспектива на текста, която открива нови комуникативни хоризонти. Като динамична и трансформативна мрежа от взаимовръзки кохеренцията може дори да „анулира“ кохезията в класическия ѝ вид, без да разклати устоите на текста или да ерозира неговата структура по простата причина, че тя се явява неин продукт.

2. Кохерентната природа на гротеската

Гротеската като съчетание от привидно несъчетаеми, дори диаметрално противоположни по характер битийности, на които е „вдъхната“ съвместимост на базата на едно знаменателно откритие – взаимния им духовно-естетически и смислов афинитет, е образец на кохеренция. Дори класическата представа за кохеренцията във физиката (която „благосклонно“ отстъпва термина и на други науки) като съгласувано наслагане на вълнови трептения сякаш важи в пълна степен и за гротеската. Очевидно е сходството между кохеренция и интерференция. Интерференцията е взаимодействие на кохерентни вълни или с един и същи източник, или с еднаква честота. Източникът в нашия случай е гротесковият продуктор, който привежда в синхронно трептене вълните на гротесковия паноптикум. Така, както във физиката се говори за временна и пространствена кохерентност на светлинните вълни, и в гротесковото изображение се постига времева и пространствена съчетаемост на предметните интензии¹. Гротесковата картина е идеалното съответствие на физическия термин „интерферентна картина“.

3. „Антикохезивната“ кохеренция

Отсъствието на кохезия в традиционно семантично и езиково отношение се компенсира от вътрешното сцепление (като синоним на „кохеренция“) на „хиперболичното гротесково тяло“ (по М. Бахтин 1978) като субститут на вселената с емблематичните ѝ симбиози на

¹ Енергийни снопове, потоци (термин на Симеон Янев).

противоположни същности, състояния и явления. Тази „кохезия“ е посткорелентна, т.е. вторично придобита, благодарение на корелентната мрежа в тържествуващото гротесково тяло, което е надивидуално, космическо. То е динамична субстанция, която стопява границите между нещата, преобръща йерархиите, въдворява свободата, въвежда „положителното отрицание“ и обез-Формя клишираните Форми. Именно корелентната вътрешна обвързаност на елементите в зоната на гротеската прави от нея концепция за света и ценностна система. Тя провокира и нейната оценъчна функция, която превръща привидните зрително-зрелищни дисонанси в рефлексивни асонанси, съставляващи една вътрешно хармонична и стройна философско-естетическа платформа, за символ на която може да послужи оксиморонната абревиатура на големия бароков теоретик на поезията Мачей Кажимеж Сарбиевски – „съгласувана несъгласуваност“ (*discordia concors*). В полза на гротесковата кохеренция говори и Михал Гловински, който също използва оксиморон, като подчертава, че тези дисонанси са не само функционализирани, но и хармонизирани (Гловински 2000: 8).

Вътрешната кохерентност в гротесковата зона е толкова силна, че въпреки „антикохезията“ или за сметка на шаблонната кохезивност тя превръща гротеската във феномен на самодостатъчност (*trwanie w sobie samym*) и сякаш идва да подкрепи виждането ми за панорамната цялостност и автономност на гротеската (тя е самостоятелна картина), която дори на текстуално ниво проявява относителна независимост от контекста. На нея се дължи и философско-естетическата сублимация на гротесковия продуктор – той не само намира успокоение, но придобива независима, арбитражна и демиургична сила. Тук именно се проявява екстраконтекстуалната, катартичната и трансцендиращата, както и магическата функция на гротеската – тя е опит за „омагьосване“, усвояване и „обуздаване“ на демоничния (злокобния) свят, а същевременно и за проникване в истинската, но скрита реалност. Кохерентните „зложби“ на гротеската се дължат на нейната естетическа тъкан, която в качеството си едновременно на кохерентен „продуктор“ и продукт подготвя почвата за трансценденция.

Кохерентните „благозвучия“ на асонансите в гротеската взривяват представите ни за значението като за нещо установено, стабилно и неизменно, доказвайки, че всъщност познатата и популярна представа за значението е „без значение“; карат ни да осъзнаем, че значението има динамичен и процесуален характер. Кохеренцията сменя йерархиите и равнопоставя гротесковите битийности, изобразявайки вечната

„нарицателност“ на всичко одушевено и неодушевено. Йерархизмът във възприемането и концептуализацията на гротеската (тя изисква високо интелектуално ниво и на продуцента, и на адресата) дейерархизира позициите на нещата. Именно кохеренцията откроява двата симптоматични процеса (наблюдавани от Лех Сокул), които запазват гротесковостта, а именно синтезата на хетерогенни форми и дезинтеграцията на естествени физични цялости (Сокул 1971). Съжителството на всевъзможни разнородни елементи, изграждащи един контрафактически свят (който всъщност се оказва по-реален от реалния), доказва правото му на съществуване редом с традиционния свят, пронизан от иронията на познанието за мнимата пригодност на битието.

4. Кохеренцията като сублимация на смешното в гротесковата образност

Естетическата сърцевина на гротеската и естетическата функция на компонентите ѝ автоматично сублимират нейните „протагонисти“, а тяхното интерактивно „съучастничество“ одухотворява дори смешното, карикатурното, безобразното и уродливото (което всъщност не е такова, каквото изглежда, защото представлява отправна точка за естетическа обработка, трансфигурация и метафизичен пренос), телепортирайки го в друг свят, управляван от други закони. Именно кохеренцията го пре-образява и пре-функционализира. Така предметите сменят битийната си принадлежност и „заживяват“ в друго измерение, където е валидна друга оценъчна система.

При разграждането на утилитарното битие на предметите и понятията гротесковият продуцент не „капитулира“, а тъкмо обратното, става откривател на тяхното ново „амплоа“ в кохерентната мрежа на транспонираното смешно като спасителна перспектива за ментално-духовната транспозиция.

5.1. Гротесковата кохеренция като комуникабилност

Текстът като семантичен континуум е безкраен разговор на автора с Автора, на Автора със самия себе си, на Автора с Читателя. Смеслогенезата е и комуникогенеза. Тя е енергийно-комуникативен обмен между значения, неща, субекти... Принципно този обмен е възможен благодарение на класическата кохезивно-кохерентна структура на текста. Тя обаче би задоволила само социално-културните, т.е. формалните потребности на индивида, без които той не би могъл нито да се припознае като субект, нито да функционира в естествената си среда. Тази неизбежна функционалност обаче причинява немалко страда-

ние на субекта. Вербалната „проституция“ в междучовешкото общуване, която толкова тормози Емил Чоран, от една страна, е атестат за еволюиране на Егото, диалектика на очарованието от самооткритието на Аза като „цялостен“, „социабилен“ субект, способен да действа в обществото; но от друга – е формална ултимативност, тиранизиращ маскообмен, който изпомпва до капка индивидуалността в полза на комуникативно-екзистенциалния компромис.

5.2. Илюзорно откритата идентичност се оказва антиидентичност, перманентно бягство от автентичния, първозданен Аз, защото постигнатата (благодарение на огледалото) соматична цялостност е колкото откривателски (но фикционално!) удовлетворяваща, толкова и фрустрираща като контрасамост², като непрекъснато отдалечаване от Себе си – непознаваемия с достъпния ни конвенционално-когнитивен инструментариум като неизбежна, „тоталитарна“ зависимост от Другия. Кохерентността е главната „оперативна система“, чрез която гротеската се опитва (и успява!) да се пребори с отчайващата раздвоеност на субекта и да разреши неговата екзистенциална дилема. В гротесковата зона кохерентността прави съчетаема (т.е. комуникабилна) уникалната самостойност на индивидуалното, свързвайки го с друго и всяко следващо друго индивидуално... Езикът социализира, но в крайна сметка изолира – разклаща устоите на увереността в собствената идентичност, оспорва дори първичното откритие на себе си като субект, като „конкурентоспособна“ цялост, депресира, докато гротеската или гротесковият език (чрез кохеренцията) индивидуализира, за да обедини, реанимира, за да възстанови и в крайна сметка ресоциализира. По този начин постига вторична кохезия – на предметите като универсални битийности. Езикът чрез Въображението и Символа о-целостява, но с цената на самоотчуждението и вечното, принудително препускане по следите на Другия, а гротеската разчленява, но в името на космическото единение, карайки частите да се почувстват като цялости. Кохеренцията в гротесковата структура представлява социализираща интерференция на индивидуалности. Частта в гротеската е магическа „цялост“, а гротесковата резултанта – кореферентна структура от такива части-цялости, обединяващи се в (и съставляващи) глобалната цялост на гротесковата панорама. Очевидно гротеската тръгва по обратния път – декомпозира на части постигнатата телесна цялост, застава цялостите да се превърнат отново в

² Самостта като несравнима и незаместима същина-идентичност, вътрешна авторепрезентация на предмета, е термин на Алексей Лосев.

части, за да открие техния интегритет и да им вдъхне космическа „изключителност“, която в хармоничната им оркестрация ги прави отново цялост. В гротесковата зона индивидът изминава обратния комуникативен път – не от частите към целостта, която му осигурява комуникабилност, а от целостта към частите (ансамбъла от „цялостни“ части), надарени с нова цялостност, които не го (субекта) правят акомуникативен, а по-комуникативен благодарение на здравата кохеренция между тези части. Гротесковата кохеренция освобождава субекта от възприемането на Другия като кумир (или въплътен императив за субординация), на който е длъжен да подражава, и му предоставя възможност да го възприема като равностоен и равноценен, съпоставим и съ-измерим партньор. Тази елитарна – в смисъл на космозираща и трансцендираща егалитарност – в смисъл на равнопоставеност на битийностите, като функция на кохеренцията, – създава оптималните условия за пълноценна, не фиктивна комуникация, и то на няколко нива: 1) общуване със самия Себе си; 2) общуване между гротесковите елементи; 3) общуване между Автора и „персонажите“, както и между Автора и гротесковото му творение; 4) общуване между Читателя и „персонажите“, както и между Читателя и гротесковото творение; 5) общуване между Автора и Читателя.

5.3. Това, което Юлия Кръстева казва за поетичния дискурс, важи в пълна степен и за гротеската. Аз бих добавила само, че спецификата на този революционен (не в традиционния смисъл обаче) дискурс се дължи най-вече на кохерентната му структура, която генерира здрави, но променливи констелации от безкрайни, неокончателни смисли (смислови метаморфози) със също така безкрайни херменевтични основания. Това постоянно „непостоянство“, в смисъл на визуална или вербално-визуална компактност на образа с необятна палитра от смислоформи и интерпретации, сродява поезията (и художествената литература изобщо) с гротеската (или изобразителното изкуство изобщо) в противовес на музиката и танца като „шумотевица на практиката“ (термин на Ю. Кръстева), която не е в състояние да сътвори нищо, защото руши всяка трайност, за да скалпи следващата и пак да я разруши. Следователно гротесковата кохеренция е онзи плодотворен, непресъхващ и многоспектърен комуникативен континуум, осигуряващ безкрайната дискурсивно-смислова мобилност, която о-смысле, поддържа и захранва самата комуникация, стимулирайки активността и автентичността на комуникантите. Този „чудотворен“ **гротесков дискурс** е „антидискурс“ в популярния смисъл на думата.

Неговата революционно-преобразователна роля може да бъде илюстрирана с думите на Ю. Кръстева, написани за поетичния дискурс:

Rewolucyjność dyskursu poetyckiego nie wynika z radykalizmu awangardowych przekroczeń czy modyfikacji norm albo form artystycznych, w których znajduje swój wyraz pisanie jako praktyka społeczna, a z kontestacji samych podstaw dyskursu, z uderzenia w racjonalność tetycznego, w autorytet ustanawiania, sądenia i intencjonalności³ (цит. по Биелецки 2014: 106) (прев. от полски тук и нататък мой – Д. Х.).

5.4. Кохеренцията в тесен смисъл⁴ като контрапункт на граматичната кохезивност на текста има познавателен характер и представлява когнитивен процес на проникателно преодоляване на „опаковъчната“ страна на словото или на „учредяващата“ кохезия. Хуго Ватер забелязва, че „koherencja może wystąpić tam, gdzie mamy do czynienia z brakiem spójności powierzchni“ („кохеренцията може да се появи там, където липсва повърхностна спойка“) (Ватер 2009: 47).

Самата кохеренция функционира на реципрочен принцип – тя е условие за адекватна концептуализация от страна на Читателя, за създаването и поддържането на комуникативния тандем Автор – Читател, но в същото време не е само особеност, която еднозначно принадлежи на текста, а е конструкция на Читателя, чиито интерпретативни и оценъчни умения „изплитат“ кохерентността.

6. Магическата функция на гротесковата кохеренция

Гротеската, която ни дава уникална възможност да изразим страховете си и по този начин да ги опознаем и донякъде усмирим чрез преобразуване (сублимация), дори да направим от тях обект „на“ и „за“ естетическо въздействие, ни осигурява относителна стабилност и удовлетворение в психологически аспект. Жан-Пол Сартър стига до заключението, че това, което предизвиква ужас, е невъзможно в детерминистичния свят на използваемото. То е възможно само в свят, в който нещата са от магическо естество (по Макелрой 2003: 131). Сле-

³ Революционната сила на поетическия дискурс не произтича от радикализма на авангардните нарушения или от модификацията на нормите или на художествените форми, в които намира израз писането като обществена практика, а от подриването на самите устои на дискурса, от удара, който нанася върху рационалността на тетичното, върху авторитета на установяването, оценяването и интенционалността.

⁴ За кохеренцията в широк и тесен смисъл вж. Хамзе 2015.

дователно „вълшебни“ трябва да бъдат и средствата, с които можем да се пазим от заплашителното. По този начин се актуализира поредната гротескова функция – магическата. Творецът става жрец, той не „обезобразява“ предметите, а създава определен контекст, в който деформацията става не само възможна, но от една страна, преодолима като стандартна представа за нещо изкривено (изопахено), зловещо и отблъскващо, а от друга, тя става „благовещение“ за интелектуално и духовно извисяване, за ментална еволюция и трансформация. Именно кохерентността „освещава“ деформацията, която става контекстогенна и контекстообвързваща за всички елементи на гротесковото изображение. Тази вътрешноконтекстова плътност е донякъде самодостатъчна и автономна – тя се компенсира от вече споменатата известна външноконтекстова свобода на гротеската по отношение на текстуалното ѝ обкръжение (другите текстови сегменти), а това издига още повече ролята на кохеренцията, която не „въпреки“, а „чрез“ контекстуалната самостоятелност на гротесковата образност консолидира и о-съзвучава цялото текстово пространство, постига глобална (абсолютна) контекстуализация. Сякаш показва, че всеобщо комуникативно съзвучие в космически план е постижимо не за сметка на индивидуалността и автономията на гротесковите персонажи, а преди всичко с тяхна помощ.

7. Гротескови модели на кохеренция в творчеството на В. Гомбрович

Езиковите иновации в гротесково маркираното творчество на Витолд Гомбрович, калейдоскопът от неуморно изригващи солецизми⁵ в рамките на гротесковата образност най-релефно представят кохеренцията като сложна мрежова схема от антикохезивни в тривиалния смисъл структури за тотална офанзива срещу задушавашата хегемония на Формата⁶, дори в качеството ѝ на кохезия. Изискването за обем на изследванията не ми позволява да представя и анализирам всички, или поне повечето, кохеренциални модели в гротесковото художествено пространство на полския писател, затова само ще щрихирам част от тях и ще приведа избирателно един от ярките примери за „благотворно“ дискурсивна кохеренция. Важно е да се отбележи, че тя се проявява на различни равнища, в различни конфигурации и пер-

⁵ Общо название за всевъзможни езикови нарушения с катализираща текстуална функция. Повече за тях вж. у Хамзе 2012а и Хамзе 2012б.

⁶ Повече за семантичните послания на Формата и ролята ѝ в човешката екзистенция според възгледите на писателя вж. у Хамзе 2011.

спективи: в рамките на оксиморона като кохерентна матрица (и същевременно най-ярък пример за кохеренция), аксиома или кохерентен *ex libris* на философско-естетическата същност на гротеската⁷, в рамките на солецизмите като аграматични и контраграматични образувания, включително и като пространствено-падежна „съзвучно-симбиотична“ несъгласуваност в рамките на предметната кохерентност на разнородни, разносъщностни, смислово и материално отдалечени и привидно несъчетаеми (несъвместими) битийности в гротесковия пояс, в рамките на разнообразните и привидно противоположни речеви актове, в рамките на рецептивните импулси в полето на Читателя, в рамките на разностилието като монолитна стилова амалгама с повишен комуникативен тонус.

Потъпквайки стандартната синтагматична обвързаност, позволявайки си дръзки езикови „своеволия“ чрез кохеренцията, падежите упражняват пряко пространствено въздействие върху гротескогенезата, като изграждат нови казуални връзки между синтактичните единици, които пораждат неочаквани семантични внушения:

Czy znana wam jest ta sensacja, gdy malejecie w kimś? Ach, maleć w ciotce to coś przedziwnie nieprzyzwoitego, lecz maleć w wielkim belfrze zdawkowym jest szczytem nieprzyzwoitej małości⁸ (F, s. 20) (подчерт. са мои – Д. Х.).

Необичайната пространствено-кохерентна схема прави от смислово-синтактичната релация *maleć w kimś* ('смалявам се в някого') гротесков патент, тъй като инесивът⁹ (местонахождение във вътрешността на обекта), традиционно специализиран като стеничен или астеничен емотив във фрази като *plawić się w szczęściu, rozkoszy; kochać się w kim; pogrążyć się w rozpacz* (Ms) ('къпя се в щастие, наслада; влюбвам се в някого; потъвам в отчаяние'), тук онагледява с ироничен релеф не само параметричното (т.е. физическото) свиване на героя, но и превръщането му в „съдържимо“ на Другия, а когато този друг е толкова банално незначителен, колкото самият даскал (като връх на нищожността, с който не може да се мери дори лелята на Южо!), деградацията, Фор-

⁷ За оксиморона и оксимороничния профил на гротеската вж. Хамзе 2013а и Хамзе 2013б..

⁸ *Познато ли ви е онова сензационно чувство, когато се смалявате в някого? Ах, да се смаляваш в леля си, е нещо невероятно цинично, но да се смаляваш в големия дребен даскал, е връх на циничното смаляване.*

⁹ За омниспациалната концепция за падежността и в частност за инесива вж. Хамзе 2012в и Хамзе 2013в.

малната „антропофагия“ (и „идиофагия“) са неминуеми. Посочената гротескова конструкция в семантично отношение не е далече от стандартните емотиви, но при нея е открояна пространствената архитектура като преобладаваща и управляваща смислогенезата. Тя става семиотичен белег на кохеренция и същевременно задава кохерентната схема. Тази лапидарна, но сгъстена гротескова картина е великолепно пластична „формула“ на еволюцията-инволюция на субекта като осъзната и изнамерена цялост (която се оказва измамна, изневеряваща на иманентното Его) – без която социалната му адаптация и съществуването му изобщо биха били невъзможни, – но с цената на фрустриращата деперсонализация, авто-Чуждостта като неизбежна зависимост от Другия, която ни принуждава да възприемаме себе си като други (чужди). Под диктата на обкръжението героят наратор се превръща отново в дете; извървява обратния път към детството, за да опровергае ликовното откритие на своята цялост пред огледалото, защото тя се оказва подчиняваща, омаловажаваща и страховито отчуждаваща „цялост“ за формална обработка дори от най-долнопробни „авторитети“. Интересна е вариабилността и несъразмерността (преобърнатата динамика) на пространствените параметри. Детето по принцип е малко и би трябвало да се „уголеми“, гравитирайки към по-големите от него (възрастните) – лелята, учителя. В изтъканата от гротеската кохерентна мрежа обаче мутабилността и движението на видимите обеми са подчинени на друга логика: детето е „голямо“ като автономна единица, то е още чисто, автентично, незамърсено от стандарти, нормативи и формални принуди. Големите са „малки“, смалил ги е корсетът на номенклатурите и собственият им институционализиран манталитет. Затова детето от автор на евристичното си откритие – собствената му цялост, се превръща насилствено в мъченик – минимализирано копие (т.е. отново част) на своя Формален „диктатор“.

В основата на тази кохерентна смислограма стои пространствената организация, поддържана от адресативно-реторичния въпрос, оксиморонното съчетание (*wielki belfer zdawkowy*), повторението, метафората и експресията на суперлатива и междуметието.

Направеният текстуално-дискурсивен анализ на творчеството на В. Гомбрович, от което е приведен коментираният по-горе пример, води до заключението, че гротесковата кохеренция в творческата лаборатория на изучавания автор е не само превъзходен „антиоксидант“ по отношение на „генетичната“ ни Формална обремененост, не само средство за самопознание, автоидентификация и ресоциализация на трансцендентно равнище, но и когнитивен механизъм, който осигуря-

ва нашата ментална, идейно-духовна и естетическа еволюция. Изследването на проблематиката въз основа на конкретните произведения на полския писател води до следните резултати, валидни и за спецификата на гротесковия език въобще:

- 1) Вторично постигнатата кохезия като посткохерентна (или посткорелативна) проекция „запечатва“ вътрешната обвързаност на елементите в зоната на гротеската, превръщайки я в концепция за света и ценностна система.
- 2) Вътрешната кохерентност на гротесковата структура придава на категорията автономност, самодостатъчност, философско-естетическа свобода и относителна контекстуална самостоятелност. Тя осигурява и ръководните функции, както и сублимацията на гротесковия продуцент.
- 3) Естетическата канва на гротеската се явява едновременно и продуцент, и продукт на кохерентността.
- 4) На кохерентността се дължи синтезата на хетерогенни форми и дезинтеграцията на естествени физични цялости, както и екзистенциалното изравняване на битийностите.
- 5) Кохерентността пре-образява и пре-функционализира смешното; то става медиум за трансценденция на предметите, които напускат утилитарното си битие в името на интегралното си космозвучие.
- 6) Кохерентността е основен инструмент за разрешаване на идентификационната дилема на индивида, за относително запазване и развитие на индивидуалността и за активното ѝ включване в о-смислената комуникативна одисея.
- 7) Кохерентността изпреварва, превъзхожда и донякъде преодолява социализиращата функция на езика, като не накърнява индивидуалността на субекта, а я включва в неговата ресоциализация.
- 8) Езикът тушира болката от частичността като о-целостява, но с цената на деперсонализацията, а кохерентността на гротеската декомпозира отново, за да покаже самите части като автономни и значими цялости (а не разстройващи, несъвместими „парчета“), за да ги о-целости отново на по-високо, метафизично ниво. С такъв духовно-интелектуален потенциал гротесковите комуниканти са готови да възприемат кохерентността като социализираща обмяна на индивидуалности.
- 9) Кохерентността създава нов тип дискурс – гротесков, при това „революционен“.

- 10) Кохеренцията като контрапункт на граматичната кохезивност на текста е когнитивен процес. Познанието се изразява във възприемането на взаимния свободен достъп на понятията, на свободните релации помежду им, на приемствеността на смислите против стандартната им съчетаемост.
- 11) Кохерентността „преквалифицира“ деформацията като „предизвестие“ за ментална еволюция и трансформация, за духовно извисяване.
- 12) Кохерентността в гротесковия ареал осигурява както локалната контекстова независимост, така и вездесъщата контекстуализация на гротесковото изображение в текстуалното пространство.
- 13) Релацията кохезия – кохеренция не е конфронтативна. Въпреки „антикохезивната“ в конвенционално граматически смисъл стратегия на кохеренцията тя просто я прескача, за да постигне вторична глобализираща кохезия. В този смисъл кохезията дава предимство на кохеренцията, служи, за да я открие, самопреодолява се в нейно име.
- 14) Кохеренцията е както структурна характеристика на текста, т.е. плод на авторовата концепция, така и конструкция на Читателя. Следователно тя е динамична, перманентно варираща, комплементарна, развойна и многопрофилна категория, която функционира на реципрочен принцип.
- 15) Кохерентността в гротесковата зона естетизира и трансцендира деформацията, прави я контекстогенна и контекстообвързваща гротесковите елементи.
- 16) Привидната „конфликтност“ на гротеската (в смисъл на общуването ѝ с другите категории от широкия контекст) се опровергава от вътрешната кореферентност на съставките ѝ, която я издига до модел на космическа, антропологична, междучовешка и естетическа хармония.
- 17) Благодарение на кохеренцията гротеската създава реална представа за „иреалното“ като реално, доказвайки не само неговото реално съществуване, но и неговата достъпност в смисъл на преодоляване на невъзможното, страшното и чудовищното със средствата на естетиката и пробудения интелект в името на космическата омнифония.

ЕКСЦЕРПИРАН ИЗТОЧНИК

Гомбрович 1956: Gombrowicz, W. *Ferdydurke*. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, 1956; съкр. *F*.

ЛИТЕРАТУРА

Бахтин 1978: Бахтин, М. *Творчеството на Франсоа Рабле и народната култура на средновековието и ренесанса*. София: Наука и изкуство, 1978.

Биелецки 2014: Bielecki, M. *Widma nowoczesności. Ferdydurke Witolda Gombrowicza*. Warszawa: IBL, 2014.

Ватер 2009: Vater, H. *Wstęp do lingwistyki tekstu. Struktura i rozumienie tekstów*. Wrocław: Atut, 2009.

Гловински 2000: Głowiński, M. *Intertekstualność, groteska, parodia (Szkice ogólne i interpretacje)*. Kraków: Universitas, 2000.

Макелрой 2003: McElroy, B. Groteska i jej współczesna odmiana. // *Groteska*, red. M. Głowiński, Gdańsk: Słowo/obraz/terytoria, 2003, 125 – 169.

Сокул 1971: Sokół, L. O pojęciu groteski (I). // *Przegląd Humanistyczny*, nr. 2, 1971, 71 – 98.

Хамзе 2011: Хамзе, Д. Философия на Формата в творчеството на Витолд Гомбрович. // *Думи срещу догми*. Сборник с доклади от Дванадесетата национална конференция за студенти, докторанти и средношколци. Пловдив: Контекст, 2011, 196 – 206.

Хамзе 2012а: Хамзе, Д. Евристика на словото. Трансгресивните иновации на писателя (върху текстове на Витолд Гомбрович). // *Годишник Наука – образование – изкуство*. Том 6, част 2. Благоевград: Съюз на учените – Благоевград, 2012, 173 – 180.

Хамзе 2012б: Хамзе, Д. Езиковата еквилибристика на Гомбрович – ефективна стратегия в борбата срещу нашествието на Формата. // *Славистиката в глобалния свят – предизвикателства и перспективи*. Благоевград: УИ „Неофит Рилски“, 2012, 205 – 214.

Хамзе 2012в: Хамзе, Д. Аспекти на падежността (върху материал от полския език). // *Научни трудове на ПУ „Паусий Хилендарски“*, том 50, кн. 1, СБ. В, 2012, 412 – 428.

Хамзе 2013а: Хамзе, Д. Оксиморонът – гротесковата арматура в творчеството на В. Гомбрович. // *Актуални проблеми на българистиката и славистиката*. Втора международна конференция, 9 – 10 ноември 2012 г., Велико Търново: ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, 2013, 414 – 423.

Хамзе 2013б: Hamze, D. The Grotesque Fixture Named Oxymoron (on works by W. Gombrowicz). // *Applied and Fundamental Studies*. Hosted by the Publishing House „Science and Innovation Center“. St. Louis, Missouri, USA, 2013, 383 – 390.

Хамзе 2013в: Хамзе, Д. Аспекты падежности (на материале польского языка) // LXX International Scientific and Practical Conference *Language means of preservation and development of cultural values / III stage of the championship in philology* (November 10 – November 15, 2013). London: Published by IASHE, 2013, 48 – 57.

Хамзе 2015: Хамзе, Д. Коммуникативно-разговорный „арсенал“ художественного языка в гротескно доминированном творчестве Витольда Гомбровича. // *Development of the spoken and written language at the current stage of the intensive information turnover*. London: IASHE, 2015, 23 – 33; <http://gisap.eu/ru/node/76763#comment-77502>.